

BARTA ISTVÁN:
KOSSUTH LAJOS INTÉZKEDÉSE KOSSUTH ZSUZSANNÁNAK
ORSZÁGOS FŐÁPOLÓNŐVÉ TÖRTÉNŐ KINEVEZÉSÉRŐL

Digitalizálták a Magyar Tudománytörténeti Intézet és a Semmelweis Orvostörténeti
Múzeum, Könyvtár és Levéltár munkatársai, Gazda István vezetésével
Közreműködött: Kapronczay Károly és Szállási Árpád

Debrecen, 1849. ápr. 16.

Kossuth Zsuzsa kinevezése országos főápolónővé¹

Kedves Nővérem!

Mély megilletődéssel tapasztalván azt, hogy bajnokaink – kik teljes áldozatkészséggel vivnak hazánk szent szabadságáért, függetlenségéért, – midőn a harczmezőn nyert megsérülések következtében kórházakba vitetnek, ott az orvosi segedelman kívül vajmi ritkán találkozhatnak azon gyöngéd ápolással, melly a szenvedőknek enyhülést, gyakran tökéletes felüdülést ad.

Hogy tehát az e részbeni hiányokon a lehetőségig segítve legyen, s a tábori kórházakban sinlő harczosaink az orvos rendelte gyógyszereken felül még a segedelemnek azon nemében is részesítsenek, mellyet leginkább nő kezek képesek nyújtani: Téged, kedves Nővérem, ezennel az összes tábori kórházak főápolónőjévé kinevezlek; adván és engedvén hatalmat az álladalom költségén két segéd ápolónőt az ugynevezett irgalmas hölgyek (soeurs gris) köréből egy egy pengő frt napidíjjal magad mellé vehetni, kiknek közreműködésével mindazon intézkedéseknél, miket a kórházakban – az orvosi segedelman kívül – a betegek ápolására nézve hasznosnak és czélszerűnek tartandasz, azoknak teljesítésére az illető hatóságokat, kormánybiztosokat, kóroda parancsnokokat, s felügyelő orvosokat fölszólítván, ezek intézkedéseidet elősegélleni mulaszthatlan kötelességüknek ismerjék.

Ezuttal a pénzügyministeriumot is értesítettem a felől, hogy a kórodák ügyében általad, mint szintén segédeid által teendő utazások költségeit az álladalmi pénztárból állandó számadás mellett előlegezvé, egyszersmind abbeli hivatalos működésed idejére, saját személyedre 1000 pft évi dijt havonként 83 ft 20 kr. pengő forint részletekben mai naptól szolgáltatasson ki.

Erősen meg vagyok győződve, hogy általánosan elismert szelid keblednek nemes ösztönét követve, sérült vitézeinknek a kórodákban ápolása körül akként intézkedendel, mint az egy anyától, testvértől s honunk hű leányától méltán megvárhatni.

---

¹ Forrás: Ered. fogalm. Kossuth s. k. kiegészítéseivel MOL OHB 1849:5697. (Mellette utasítás fogalmazványa pénzügyminisztériumhoz a szóban forgó pénzösszeg kiutalására.)

Közlő: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos kormányzóelnöki iratai. Bp., 1955. p. 19. (Kossuth Lajos összes munkái XV.)

Értesítés a kinevezésről Görgei fővezérnek²

Görgey tábornok s fővezér urnak.

Meleg részvétellel tapasztalván azt, hogy bajnokaink kik teljes áldozatkészséggel vivnak hazánk szent szabadságáért, függetlenségéért, midőn a harczmezőn nyert megsérülések miatt kórházakba vitetnek, itt az orvosi segedelem mellett, vajmi ritkán találkozhatnak azon gyöngéd ápolással, mely a szenvedőknek enyhülést, gyakran tökéletes felüdülést ad.

Hogy tehát az e részbeni hiányokon – a lehetőségig – segítve legyen, s a tábori kórházakban sinlő harczosaink az orvos rendelte gyógyszereken felül, még kellő ápolásban is részesítsenek, melyről leginkább női kezek képesek leggyöngédebben gondoskodni:

E részbeni meleg részvételem tanusítandó, ezennel saját nővéremet özvegy Meszlényi Rudolfné, született Kossuth Zsuzsannát, az összes tábori kórházak főápolónőjévé nevezem azon erős meggyőződésben, hogy kedves nővérem szelid keblének nemes ösztönét követve, megsérült vitézeink kórodai ápolása iránt mindenekben akkép gondoskodandik, mint azt egy anya-, testvér-, és hazánk hű leányától várni lehet.

Hogy pedig ebbeli fáradozásainak minél kívánatosb sikere legyen, a tábori kórházak parancsnokai, s felügyelő orvosai oda lesznek utasítandók: hogy mindazon intézkedéseknél, miket a kórházakban – az orvosi segedelmen kívül – a gyöngédebb ápolásra nézve a főápolónő, vagy meghagyásánál fogva a segédápolónők hasznosnak és czélszerűnek tartandanak, – azokban a kórházparancsnokok és felügyelő orvosok, minden kitelhető segédkezéssel lenni mulaszthatlan polgári kötelességöknek ismerjék.

Kossuth Zsuzsanna levele Kossuth Lajoshoz³

(1849. június 13.)

Kedves Bátyám!

Midőn hivatalom igénytelen buzgósággal és minden utasítás nélkül átvettem, nem véltem mily nagy fontosságúvá válhatik azáltal, hogy oly igen nagy bajokat és visszaéléseket kellend elhárítania.⁴ Most azonban látván, hogy talán ha isten erőt ad, sok és nem csekély szolgálatot tehetek a honnak és hű fiainak, kérlek ruháztass fel az illetők által egy hatáskörrel, melyben szabadon mozoghassak és melyet betölteni ernyedetlen hűséggel törekszem, míg csak rongált életerőm végképp el nem hagy.

² Forrás: Ered. fogalm. Kossuth s. k. kiegészítéseivel MOL OHB 1849:5697.; Ered. tisztázat. MOL Görgei-iratok 1212. rakt. sz. 144/G.

(Azonos szövegű rendeletet kapott egyidejűleg a hadügyminisztérium egészségügyi osztálya is. Lásd: MOL Hadügymin. 1849:10624. sz. alatt. Ugyancsak nagyjából azonos tartalmú rendelet jelent meg a Közlöny ápr. 20-i számában, amely felszólítja a katonai és polgári hatóságokat és szerveket, hogy a kinevezett főápolónő munkáját minden eszközzel támogassák.)

Közl.: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos kormányzóelnöki iratai. Bp., 1955. pp. 19–20. (Kossuth Lajos összes munkái XV.)

³ Forrás: MOL Kossuth–Miscellanen: 9.

Közl.: Waldapfel Eszter: A magyar forradalom és szabadságharc levelestára. 4. köt. Bp., 1965. pp. 72–74.

⁴ Kossuth 1849. április 16-án nevezte ki hűgát – Meszlényiné Kossuth Zsuzsannát – az összes magyarországi tábori kórházak főápolónőjévé. Bár hatásköre pontosan körvonala az nem volt, nagyjából a kórházak látogatása és ellenőrzése (ápolás, élelmezés, rend és tisztaság szempontjából), valamint a kórházak céljaira pénzádomány gyűjtése volt a feladata.

Most oly sok a parancsoló, példáulényt hozok fel. Te rendeletet adtál a Károly-laktanyának kórházzá leendő átalakítása eránt,⁵ én az elhagyott rongált épületet forszirt szorgalommal javítottam. A hadügyminisztérium a szekereszkart oda rendelé, s ez elfoglalja a tisztázott termeket. A fennmaradott osztályokban tovább rendelkezem a kórház részére. A hadügyminisztérium tegnap hivatalosan utasítja a kórházi főparancsnokságot, miszerint ma 300 egynehány beteg szállítatik a Károly-laktanyába; felvételéről illető úton gondoskodtunk, s ma reggel bejő a miniszterelnök maga, és szóval azt mondja, egy beteget sem szabad felvenni, mert ez nem lesz kórház. Ehhez nem kell többet szólni, mindenki beláthatja, hogy rend nem lehet.

Kérlek, küldj ki egy orvosi bizottmányt vizsgálja meg középületeinket, melyek közül választani lehet – és állandósíttatok kórházakat, mert ily intézkedések mellett a halandóság és a költség borzasztó.

Balassa elismert és független tekintély ő mindenben egyetért velem, kérek hívasd magadhoz, hallgasd ki és intézkedj!!⁶

Még egyet, az apácák, kiket mellém rendeltél, igen ügyesek, cselekvő kis körükben ti., ha állandóan ápolhatnának egy osztályt vagy házat. Utazásban mit sem használnak, mert rendezői cselekvés színvonalára fel emelkedni nem tudnak és az álladalomnak előfogaton kívül, havonként 120 pftjába kerülnek. Az asszonyi avatkozás ellen úgy is sok az ellenszenv, engem tűrnek, mert hugod vagyok – nálok ez az eset nincs – azért jónak látnám őket köszönettel haza bocsátani. De mivel a szerzet valóban szent, céljában és rendszabályaiban leírhatatlan jótékonyságú, óhajtanám – igen óhajtanám, más haszontalan szerzetek eltörlése által alapot nyerni ezen megbecsülhetetlen szerzetnek a terjesztésére. Természetesen annak idejében!

Kérlek, mivel én beteg vagyok, s nem vagyok képes órákig várni a bejuthatásra, légy szíves nekem időt és órát rendelni, melyben az ideiglenes hadügyminiszternek jelenlétben szóbeli felvilágosításokkal szolgáljak.

Isten veled!

Hálás hű
Zsuzsa

Kossuth Lajos levele Kossuth Zsuzsannának

Szeged, 1849. júl. 12.

Kossuth Zsuzsa országos főápolónőnek, a vásárhelyiek adományának átvételéről⁷

Hodmezővásárhely részéről a sebesült honvédek számára Szabó Mihály ottani polgármesternél 1,800 váltóforint van letéve.

Ezen öszveg iránti rendelkezésre Önt ezennel felhivom.

⁵ Kossuth már 1848 végén a Károly-kaszárnya jelentős részét kórházi célokra rendelte. Amint a kormány visszatért a fővárosba, Kossuth Zsuzsanna hozzá is látott a kaszárnya ily célra történő átalakításához. Június 13-án Szemere, aki az épületben közhivatalokat akart volna elhelyezni, valóban megtiltotta a betegek fölvetelét.

⁶ Balassa János sebész professzor orvoskari dékán, akinek hivatalból a katonakórházakhoz semmi köze nem volt.

⁷ Forrás: Ered. fogalm. MOL OHB 1849:9157.

Közli: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos kormányzóelnök iratai. Bp., 1955. p. 706. (Kossuth Lajos összes munkái XV.)